

Briselē, 2018. gada 19. novembrī
(OR. en)

14411/18

SOC 715
EMPL 535
ECOFIN 1064
EDUC 430

PIEZĪME

Sūtītājs:	Padomes Ģenerālsekretariāts
Saņēmējs:	Pastāvīgo pārstāvju komiteja / Padome
Temats:	Tematiskie pārskati "Digitalizācijas sociālie aspekti" (<i>SPC</i>) un "Darba digitalizācija un robotizācija" (<i>EMCO</i>) – kopīgo svarīgāko vēstījumu apstiprināšana

Pielikumā pievienoti Nodarbinātības komitejas (*EMCO*) un Sociālās aizsardzības komitejas (*SPC*) iesniegtie kopīgie svarīgākie vēstījumi par minēto tematu nolūkā tos apstiprināt *EPSCO* padomē 2018. gada 6. decembrī.

Svarīgākie vēstījumi, kas izriet no tematiskajiem pārskatiem "Digitalizācijas sociālie aspekti" (SPC) un "Darba digitalizācija un robotizācija" (EMCO)

Kopējā ietekme, ko rada tehnikas progress, demogrāfiskās pārmaiņas un globalizācija, maina mūsdienu dzīvi. Pieaugošā digitalizācija, robotizācija un digitālo platformu ekonomikas attīstība veicina pārmaiņas darba tirgū, kam var būt būtiska ietekme uz sociālās aizsardzības sistēmām. Šīs pārmaiņas sniedz jaunas darba iespējas un var veicināt sociālo iekļaušanu, tomēr tās arī rada zināmas problēmas. Jauni darba veidi un darbības modeļi var apgrūtināt tradicionālās darba attiecības, darba apstākļus un sociālās aizsardzības sistēmas.

2018. gada septembrī, turpinot iepriekšējo darbu un Austrijas prezidentūras Eiropas Savienības Padomē ietvaros Sociālās aizsardzības komiteja (SPC) rīkoja īpašu pārskatīšanu "Digitalizācijas sociālie aspekti ar uzsvaru uz platformu darbu" un Nodarbinātības komiteja (EMCO) apsprieda tematu "Darba digitalizācija un robotizācija", īpašu uzmanību pievēršot veselības un aprūpes sektoriem.

Galvenie vēstījumi, kas izriet no šīm diskusijām ir šādi.

- Paredzams, ka darba ņēmēju īpatsvars jaunos darba veidos turpmākajos gados palielināsies. Līdzšinējā pieredze liecina, ka tehnoloģiju attīstība ir radījusi jaunus produktus, tirgus un darbvietas.
- Tehnoloģiskās pārmaiņas veicina darba drošības un darbvietu kvalitātes uzlabošanu, automatizējot neveselīgus un apnicīgus darba uzdevumus, kā arī nodrošinot lielāku elastīgumu. Tomēr dažos sektoros tā arī rada darbvietu zaudējumus. Tāpēc būtu jāpalīdz tiem, kam pastāv risks zaudēt darbu. Būtiska loma atbalsta sniegšanā darba ņēmējiem pārejas procesā uz citu darbvietu un sociālās iekļaušanas veicināšanā ir valsts nodarbinātības dienestiem un sociālās aizsardzības sistēmām.
- Mazkvalificētiem darba ņēmējiem ir lielāka iespēja zaudēt darbu. Tādējādi prasmju un kompetenču uzlabošana ir svarīga, lai nodrošinātu plašāku dalību iespējās, ko piedāvā jauni darba veidi, un lai veicinātu iekļaujošu darba tirgu. Tomēr izvirzītie mērķi attiecībā uz mūžizglītību, prasmju pilnveidi un pārkvalificēšanu patlaban netiek sasniegti. Arvien steidzamāk ir nepieciešamas politikas, ar kurām uzlabo prasmju attīstības iespējas tiem darba ņēmējiem, kam nav piekļuves apmācībai vai kuru spējas meklēt apmācību ārpus darba laika ir ierobežotas.

- Robotizācija ne vienmēr ir saistīta ar darbvietu aizstāšanu: tā var nozīmēt, ka darbvietas saglabājas, taču radikāli atšķirīgā veidā. Tas uzsvēr vajadzību nodrošināt drošu informāciju par darba tirgu, lai izprastu mainīgos uzdevumu profilus. Šī informācija savukārt ir jāņem vērā mūsu izglītības un apmācības sistēmās, lai nodrošinātu, ka mūsu darbspēkam ir pareizās prasmes – ar īpašu uzsvaru uz mazāk kvalificētiem darba ņēmējiem. Dalībvalstīm var arī būt nepieciešams apsvērt proaktīvāku un preventīvāku pieeju aktīva darba tirgus politikām.
- Ar politiku var proaktīvi tiekties uz to, lai ietekmētu tehnoloģiju izmantošanu un ieviešanu. Pastāv dažādi faktori, kas ietekmē to, vai cilvēki pieņem vai noraida tehnoloģiskās pārmaiņas, un pārmaiņu ietekme un temps var ievērojami atšķirties. Tāpēc ir nepieciešams, lai politikas veidotāji uzskatāmi parādītu praktiskus ieguvumus, ko nes šīs pārmaiņas, un veicinātu plašāku sabiedrisku diskusiju par digitalizāciju un robotizāciju.
- Jauni nodarbinātības veidi var dot labumu iesaistītajām personām un sabiedrībai kopumā. Tie var atvieglot piekļuvi darba tirgum vairākām grupām, tostarp cilvēkiem, kas parasti ir bijuši visvairāk attālinājušies no darba tirgus, un tādējādi veicināt sociālo iekļaušanu. Tie var arī piedāvāt lielāku elastīgumu un iespējas uzlabot darba un privātās dzīves līdzsvaru. Un tie var palīdzēt centienos novērst nedeklarētu darbu.
- Vienlaikus tie var arī radīt problēmas tādās jomās kā darba apstākļi, darba nestabilitāte, kā arī piekļuve sociālajai aizsardzībai, tās piemērotība un ilgtspēja, un tas varētu palielināt darba tirgus segmentāciju.
- Dalībvalstīm un attiecīgā gadījumā sociālajiem partneriem būtu jāveic pasākumi, lai nodrošinātu, ka platformās nodarbināti darbinieki nav neizdevīgākā situācijā savas nodarbinātības veida dēļ. Mērķim vajadzētu būt godīgiem darba apstākļiem, pienācīgām algām, darba organizācijai un piemērotam līdzsvaram starp darba un privāto dzīvi platformās nodarbinātiem darbiniekiem. Vajadzības gadījumā būtu jāapsver gan regulatīvi, gan neregulatīvi pasākumi. Izstrādājot politisko reakciju, būtu jāņem vērā arī platformu darba lielā dažādība, jo nav viena risinājuma, kas derētu visiem. Ja tradicionālās darba devēja un darbinieka attiecības nepastāv, būtu jāapsver jautājums par pārstāvību sociālajā dialogā.

- Kad tas ir nepieciešams, dalībvalstīm būtu jāveic pasākumi, lai nodrošinātu, ka darba ņēmējiem ir pieejama atbilstoša sociālā aizsardzība un ir stimuli piedalīties sociālās aizsardzības sistēmās. Arī šajā gadījumā būtu jāapsver gan regulatīvi, gan neregulatīvi pasākumi.
- Galvenie faktori, kas nosaka personu, kuras strādā konkrētu veidu darbvietās, piekļuvi sociālajai aizsardzībai, ir saistīti ar pašnodarbinātas personas statusu vai līgumattiecībām starp darba devēju un darbinieku. Jāatzīmē, ka platformas atšķiras atkarībā no tā, kā tās nosaka darba attiecības. Šajā sakarā var būt vajadzība pielāgot attiecīgos tiesību aktus un noteikumus, ja esošās sistēmas izrādās nepiemērotas.
- Ir jārisina jautājums par fiktīvu pašnodarbinātību, ņemot vērā, vai darba ņēmēji patiešām ir pašnodarbinātas personas. Var būt nepieciešams izstrādāt vai pilnveidot veidus, kā izsekot platformā nodarbinātu darbinieku un citu netipisku darba ņēmēju ar darbu saistītus darījumus un ienākumus, lai nodrošinātu valstu sociālās aizsardzības sistēmu pastāvīgu atbilstību un ilgtspēju un lai pēc iespējas novērstu negodīgu konkurenci starp uzņēmumiem, kas iegulda sociālajā aizsardzībā, un tiem uzņēmumiem, kas to nedara.
- Mākslīgā intelekta izmantošanas ietekme uz darba tirgus iekļautību ir jautājums, ko var būt nepieciešams izskatīt no dažādiem aspektiem: vairāki valsts nodarbinātības dienesti jau izmanto mašīnmācīšanos, kas palīdz risināt atbilstību starp piedāvājumu un pieprasījumu darba tirgū; dažas platformas izmanto novērtējumus un algoritmus (kuri var būt neobjektīvi), lai piešķirtu darbu. Šīs norises var radīt jautājumus, kas saistīti, piemēram, ar privātumu vai diskrimināciju.
- Tāpat arvien lielākai robotu izmantošanai tādos sektoros kā veselība un aprūpes sektors ir vajadzīga stingra pārvaldība, lai pārvaldītu riskus un nodrošinātu to personu drošību, kas strādā ar robotiem un ir mijiedarbībā ar tiem.
- Ņemot vērā platformu darba iespējamo pārrobežu raksturu, svarīga ir sadarbība ES līmenī. Tas varētu palīdzēt dažādās jomās, piemēram, sakarā ar sociālo tiesību pārnesamību pāri robežām un noteikumiem par piemērojamajiem tiesību aktiem. Sadarbība ar platformām, kas bāzētas ārpus Eiropas Savienības, arī ir svarīgs aspekts, kas jāapsver. Dalībvalstīm būtu jāapmainās ar pieredzi un labu praksi.

- Atbilstošas politiskas reakcijas izstrāde ir jābalsta uz drošiem faktiem, salīdzināmiem un konsekventiem datiem, jo īpaši attiecībā uz platformu darbu. Sociālie partneri, pilsoniskās sabiedrības organizācijas un citas attiecīgās ieinteresētās personas būtu jāiekļauj atbilstošas politiskas reakcijas izstrādē un pārraudzībā.
-